
I. *Dissertatiuncula de Agno Vegetabili Scythico, Borametz vulgo dicto. Auctore D^o Joh. Phil. Breynio, M. D. Dantisc. R. S. S.*

I.

NON fingendum, sed inveniendum, quid Natura faciat, aut ferat. Aurea hæc verba utinam continuo animo obversarentur illorum, qui reconditos Naturæ thesauros quærunt & ejus arcana rimantur. Hoc si factum fuisset olim, certe Historiam Naturæ per se amplissimam, tot ac tantis non haberemus inquinatam anilibus fabulis & opinionum commentis. Cujus rei exemplum nobis inpræsentiarum præbet Agnus dictus Vegetabilis Scythicus, Barbaro nomine *Borametz*, *Borometz* vel *Boranetz* inter Historiæ Nat. Scriptores notus.

II.

DE hoc Agno Vegetabili imprimis egerunt Athanasius Kircherus in Opere de Arte Magnetica, (a) qui citat Sigismundum L. B. ab Herberstein, Haytonem Armenum, Surium & Jul. Cæs. Scaligerum, Franciscus Baco de Verulamio, (b) Fortunius Licetus, (c) Andreas Libavius, (d) Eusebius Nierenbergius, (e) Adamus Olearius (f) & Olaus Wormius, (g) ut cæteros, quos inter multi Botanici, qui eandem fere canunt cantilenam, nunc taceam.

(a) p. 504, & 505. (b) Histor. Natur. Cent. 7. N°. 609. (c) de Sponaneo Viventium Ortu. C. 45. (d) Historia Agni Scythiae. (e) Histor. Natural. p. 34. (f) de Itinere Persico. p. m. 155. (g) Mus. p. 190.

III.

H U N C Julius Cæſ. Scaliger (b) titulo Agni Scythici, Borametz, ſequentem in modum deſcribit:

“ Superiora ludum putes, prout eſt admirabilis Tartaricus frutex. Tartarorum horda primaria Zauolha eſt, vetuſtissimæ nobilitatis commendatione. In eo agro ferunt ſemen ſeminis Melonis ſimillimum, ſed minus oblongum. Ex eo ſatu plantam exire, quam Borametz, id eſt, agnum vocant. Crescit enim agni figura ad pedum fere ternum altitudinem: quem pedibus, unguis, auribus, toto capite, præterquam cornibus, repræſentat. Pro cornibus pilos gerit, singularis cornu ſpecie. Obducitur corio tenuiſſimo: cujus detracți uſus ad capitum tegmina incolis. Ferunt internam pulpam Gamari referre carnes. Cæterum è vulnere quoq; ſanguinem manare. Dulcore eſſe admirabili. Radicem humo exertam ſurrigere ad umbilicum uſq;

“ Illud miraculi fovet magnitudinem. Quandiu vici-

“ nis obſidetur herbulis, tamdiu vivere, quaſi agnum in læto pascuo. Abſumptis illis, tabescere, atq;

“ interire. Idque non ſolum vel caſu, vel tractu temporis, ſed etiam experiundi gratia, ſubtractis, atq; ablatis evenire. Quin illud auget admiratio-

“ nem: appeti à Lupis eam, non item ab aliis bestiis, quæ carne vefcantur. Hoc quaſi condimentum, atq; in tritum, ad fabulæ, & agni alluſionem: Illud ſcire velim: Ab uno ſtipite, quatuor diſſi a crura cum ſuis pedibus qui poſſiſt provenire, atque pro-

“ duci.

“ Hæc, quod non ignorarem haud ingrata fore tibi, cæteriſq; Philologiæ ſtudiosiſ, enarravi partim à nobilissimiſ,

“ lissimis, partim ab exercitatissimis in rerum Natura
 “ viris non solum lecta, sed etiam audit a: quibus in-
 “ genii tui amplissima spatia implere aliqua ex parte
 “ posses.”

Pari ratione cæteri eum describunt, vel potius ex Scaligero exscribunt Authores, quorum tamen nonnulli in quibusdam circumstantiis variant, & Athanasius Kircherus ejusdem addit, vel ut rectius dicam, fingit figuram. Imo in nonnullis Rerum Nat. Musæis, ut in Wormiano, Swammerdammiano, &c. ejus, uti volunt, quondam demonstrabatur detracta pellis.

IV.

ANTONIUS DEUSINGIUS (i) rem acculturatori rationis trutina examinans, fabulosa esse, quæ de Agno hoc traduntur, subolfecit, & ipsum Julium Cæs. Scaligerum, qui inter primos Authores, ut supra dictum, ejus meminit, eum ut fabulam tractasse evincere conatur: Quemadmodum & alii, minus creduli, eundum in dubium vocârunt.

V.

ET revera totam hanc de hoc Agno Historiam, si ab animo præjudiciis vacuo accurate examinetur, fabulam sapere, imo esse, & Deusungium recte judicasse, sequentes evincunt rationes.

1º. Quia à nullo fide digno Authore Agnus ejusmodi Vegetabilis unquam visus. Quæ enim Olaus Wormius (k) narrat ex relatione D. Eovaldi de Kleiss, Electoris Brandenburgici Legati, (ipsi scilicet in confinibus Tartariæ degenti à Tartaro quodam fuisse oblatam ejusmodi plantam exsiccatam, foliis Tabaci, cu-

(i) De Agno Vegetabili, quod extat in Fasciculo ejus Dissertationum selectarum, p. 598. & seq. (k) l. c.

ius cauli adhærebat fructus, agnellum figura plane referens, magnitudine pedali, vellere crispo tectus) suspecta sunt, cum Vir ille Nobilissimus, ab astuto quodam Tartaro, ipsi fucum faciente facile seduci potuit. Quid vero de pellibus, quæ hoc nomine in Musæis demonstrantur, sentiendum sit, ex infra dicendis apparebit.

2º. Quia à Doctiss. & Rerum Nat. Scientissimo Engelberto Kæmpfero, M. D. (1) in supposita hujus Agni patria anxie licet quæsitus, tamen nihil huic simile inventum; hæc enim ejus sunt verba: "Quia de existentia Zoophyti gramina pascentis, nullibi Tartariæ apud vulgum, vel Botanicæ peritos extat notitia & memoria, prout ipse ad risum & naufragium exploravi, neq; ulla res Borometz dicta, præterquam ovinum pecus ibidem potest reperiri, meram esse, quicquid de hac planta proditur, fictionem & fabulam afferimus."

3º. Denique quia tota de hoc Agno relatio fabulæ adeò videtur similis, ac ovum ovo.

VI.

FABULÆ autem hujus originem optime detexit diligentissimus Naturæ in Orientalibus Regionibus Scrutator, jam jam laudatus Kæmpferus loc. cit. ubi (præmissis de Etymologia vocis Borometz, quod corruptum ait ex Moscovitico Boranetz, Polonicè Baranek, quod dīminutivum est vocis Baran Sclavonicæ originis, Polonis Russisq; ovem significantis) ait, in quibusdam Provinciis circa Caspium Mare esse quoddam ovium genus, præter vulgare nobis cognitum, quod ab eo in multis discrepat, imprimis commendabile

(1) Observat: de Agno Scythico s. fructu Borometz qu; exstat in Dissert. sua inaugurali, nec non in Amoenitatum Exoticarum Fæciculo III. Obs. 1.

bile pellium elegantia, quas describit, & qua ratione
 ad usus pro vestimentis adornandis Tartaris Persisq;
 familiares præparentur, doceat, & addit: “ Magnatum
 “ divitumq; fastum supra vulgi sortem amiciri cupi-
 “ entem, pullorum pelliculas expetere, qui annosis
 “ multo teneriores & eo quidem cariores, quo juniores
 “ fuerunt agnelli, quibus detraactæ sunt; horum enim
 “ pili à pellionibus cogi patiuntur in subtiliores &
 “ densiores cirros, qui toti pelliculæ pretium & venu-
 “ statem tribuunt. Inde fit, ut teneritatis & lucri
 “ insidiatores non vereantur ipsam anticipare, crudeli
 “ laniena, nativitatem, & matribus uterum gerentibus,
 “ dissecto ventre partum ante partum eximere, solius
 “ gratia pelliculæ obtainendæ. Hæc rite elaborata,
 “ tam dubiam prorsus & delicatissimam teneritatem
 “ exhibet, ut resectis extremitatibus, vix agninæ cu-
 “ tis retineat similitudinem, sed ignaram credulita-
 “ tem, specie quadam membranæ cucurbitinæ lanugi-
 “ nosæ possit decipere. His subjungit: Pretium pel-
 “ liculæ, pro bonitatis opinione, exsurgit ad aureos
 “ tres, vel amplius; servit ea pro duplicatione mitra-
 “ rum, nec rarò, ornatus gratia, togarum & amicu-
 “ lorum limbum constituit. Tandem concludit: Sive
 “ fabula hæc natales debeat conjecturæ alicujus con-
 “ templatoris Philosophi, sive inscitiæ tribuenda sit pri-
 “ mi relatoris, qui per linguæ ignorantiam, vel incu-
 “ riam, in parergo rem auditam perperam intel-
 “ lexisse potuit, sive euicunq; acceptam referamus
 “ occasiōi alii, qua per longe dissitas regiones pas-
 “ sim provecta, ambiguæ teneritatis pellicula, integrati-
 “ tem historiæ ac nominis sui amiserit: donec tan-
 “ dem appulsa nobis cum prodigiis lepore, in *Virum*
 “ illustrem, curiosum & hujus peregrinæ lanuginis
 “ admiratorem incidens, vegetibili vultu suo fide m
 “ prodigiis, ut solent mirabilia omnia, nullo negotio
 “ fecerit.

“ fecerit. Sic auctoritate illustratus error, mox scriptis quoq; firmatus, sapientissimorum ingenia & vulgi opinionem ita occupavit, ut hodie pro Zoophiti specie inter rariora Musæorum ostentari soleat, quæ verissima Cæfarei foetus pellicula est.” Hactenus ille.

Ex citatis patet pelles illas agninas Persicas, quæ à Pellionibus nostris *Persianische Baranken* salutantur, hujus esse generis, quamvis non optimæ notæ, illorum scilicet agnorum, qui Cæsarea sectione ex Matrum uteris exscinduntur, cum earum pretium, teste Kämpfero ad aureos tres, vel amplius in ipsa eorum patria exsurget, nostræ verò pretio longe minori apud nos, unico scilicet aureo, ad summum veneant.

VII.

INTERIM ante triennium circiter Vir quidam eruditus & curiosus ex Moscova iter faciens & Urbem nostram transiens, Musæolum ineum, inter alia quædam Naturalia, Agno ejusmodi, ut vocabat, Scythico, quod pro genuino Borometz, ceu magnum *Κειμῆλον* venditabat, ditavit. Hic sex pollicum præter propter erat longitudinis, capite cum auribus & quatuor cruribus instructus, coloris ferruginei & totus lanugine quadam instar panni holoferici villoſi *Gammæ* vulgo dicti, tectus, auribus & cruribus, quæ glabra erant, coloris ad fuscum magis vergentis, exceptis. (*) Ad examen vocatum cognovi, non esse animalis naturæ, neq; fructum alicujus plantæ, sed radicem cujusdam vegetabilis crassam, reptantem & villoſam, vel potius caulem scandentem plantæ alicujus, qui arte obstetricante figuram aliqualem animalis quadrupedis acquisiverat. Crura enim quatuor erant tot reliquæ cau- lium,

(*) *Vid.* Figuram naturali dimensione expressam.

lium, vel si mavis pediculorum abscissorum, qui folia sustentaverant, quemadmodum & aures, qui tamen cornibus similiores; præterea hinc inde emergentes fibræ, per quas more cæterarum nutrimentum radix crassa, vel potius caulis & per hunc planta ceperat, nullum amplius relinquebant dubium. Quartum quoq; crus anterius, non ut cætera corpori continua, sed arte erat intrusum, quemadmodum & ipsum cum collo caput subtili modo annexum, accuratiori examine deprehendi. Ut adeò hic Agnus eodem artificio ex radice hac vel caule formatus fuerit, quo Homunciones ex Mandragoræ & Bryoniae radicibus, qui Alrauenen vulgo dicuntur ab Agyrtis. Remansit mihi tamen dubium, ex qua planta hoc ludibrium artis & naturæ efformatum sit, quanquam mox subiit cogitatio, illud plantæ cuidam ex capillarium genere vulgo dicto adscribendum esse, cuius varia habebam indicia, ab analogia mihi cognitarum quarundam exoticarum specierum, nonnullarumq; ab Illustri D^o Hans Sloane & Rev. P. Carolo Plumier in splendidissimis suis Operibus descriptarum & delineatarum; utpote, quarum diversæ caules scandentes ejusmodi lanugine ferruginea s. rufescente musco, ut vocant, tectos emittunt. Interim tamen, ex qua specie præcise, determinare non valui. Peculiarem itaq; forte nondum descriptam speciem esse, quæ in Tartaria reperitur, arbitror, donec cum tempore certiora edoctus fuero.

VIII.

HANC meam sententiam confirmant, quæ postmodum legi in Transactionibus Philosophicis Anglicanis (m) ubi Illustris D^o Hans Sloane, Collegii Med. Lond.

(m) N° 287. p. 861. quod etiam reperitur in the *Philosophical Transactions abridged by John Lowthorp*, Vol. 2. p. 646. f. 160.

Lond. nunc Præses & Regiæ Societatis Vice-Præses dignissimus similem Agnum Scythicum fictum ex India Orientali nactus, descripsit & delineavit, qui tamen longe minus Agni figuram refert, quam meus memoratus. De ejus origine eandem modo laudatus Vir mecum fovet sententiam; cæterum ait, lanuginem ejus in usu esse contra Hæmoptysin, ad sex grana prodosi ter exhibitam, præterea ejusdem lanuginis mentionem fieri à Merretto (n) titulo *Poco Sempie*, s. a *Golden Ross*, ubi Virtus ipsi cordialis adscribitur. Porro sibi certò relatum, lanuginem hanc in China adhiberi pro fistendo sanguine in vulneribus recentibus, ut apud nos telæ araneorum, ibidemq; in tanta æstimatione haberi, ut paucæ familiæ hac careant; dum ipse sæpius in sputo sanguinis usurpatam meminerit, ubi tamen non infallibile remedium hoc, licet innocens, expertus est.

IX.

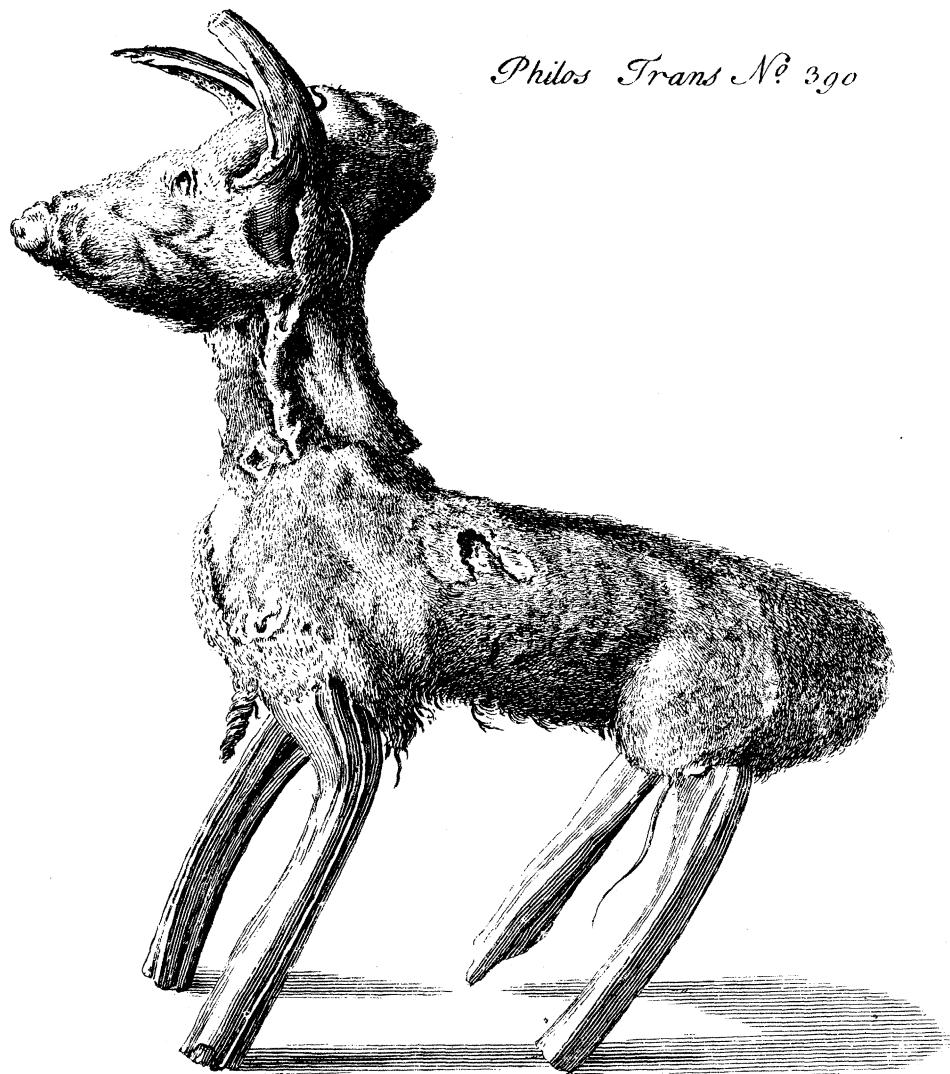
C R E D O autem ejusmodi Agnos ex certis radicibus vel caulibus in Moscovia & Tartaria effingi, ut aliquo modo Historiæ Agni Scythici Vegetabilis adstruantur Veritas. Quis autem non videt hunc ab eo, qui a supra citatis Authoribus describitur, plane diversum, nec tanta admiratione dignum esse, cum etiam hic ex variis radicibus varia portenta, quæ rerum naturalium quarundam similitudinem aliqualem habeant, effingi possint; quemadmodum supra de Mandragoræ radicibus retuli, dum interim hic non magis agnus dicendus, sed radix vel caulis revera est & manet plantæ cuiusdam, ac Homunciones *Ullaunen*, Belgice *Pisse Diefjes* (o) dicti, radices Mandragoræ.

II. De

(n) In Appendix ad Nehemiac Grævii Mus. Soc. Reg. p. 386.

(o) De quibus Vid. Deusingius de Mandragoræ Mangoniis, quod extat in Ejusdem Fasciculo Dissertationum, p. 586, nec non Miscellan. Natur. Curios. D. 1. A. 1. Obs. 48.

Philos Trans № 390

*Agnus Scythicus vegetabilis,
Borametz dictus,
Musco Breyniano.*